

Obrazovanje dece migranata u Srbiji (osnovnoškolsko obrazovanje)

ROBERT KOZMA

DECEMBAR 2018.

- Postojeći pristup školovanju dece migranata osmišljen je na osnovu pretpostavke da će migranti, a samim tim i deca migranata, boraviti jedan kraći vremenski period u Srbiji. Omogućeno je školovanje, odnosno odgovarajuće i podržavajuće školsko okruženje za psiho-fizički razvoj dece. Međutim, potrebno je dodatno ojačati pristup kako bi se jednak naglasak stavio i na sticanje školskog znanja i razvoj veština i kompetencija.
- Potrebno je intenzivirati učenje srpskog jezika kako bi deca, a pogotovo ona koja duže vreme borave u Srbiji i uključena su u školski sistem, mogla efektivno i nezavisno da prate nastavu sa ciljem da postepeno budu tretirana kao redovni đaci i kako bi im se znanje moglo i zvanično priznati.
- Potrebno je dodatno ojačati kapacitete nastavnika i stručnog osoblja za podsticanje pozitivne interakcije između đaka putem nastavnih, vannastavnih i vanškolskih aktivnosti, kao i za prilagođavanje nastavnog materijala i realizaciju časa tako da nastavu mogu da prate i da u njoj učestvuju svi đaci u razredu.

Sadržaj

Preporuke	2
Uvodne napomene.....	3
Prva iskustva upisivanja dece migranata i tražilaca azila u škole.....	3
Aktuelna situacija.....	4
Postojeće prakse i iskustva školovanja dece migranata Pogled u (blisku) budućnost	6

Uvodne napomene

Iskustvo prisilnih migracija u pravilu onemogućuje ili znatno otežava pristup obrazovanju, a posebno ukoliko takva situacija traje duže i kada opšti životni uslovi u okolnostima migracija ugrožavaju bezbednost i dostojanstvo osoba. Kada je reč o deci, ovakve situacije obično dovode do prekida već započetog formalnog obrazovanja ili onemogućuju pravovremeno uključivanje u formalne obrazovne procese u odgovarajućem uzrastu, odnosno, u skladu sa razvojem psihofizičkih sposobnosti i društvenim zahtevima. S toga je važno omogućiti školovanje deci i mladima veoma brzo nakon prihvata i smeštaja u centre za smeštaj tražilaca azila, odnosno prihvatne centre. U protekle dve godine učinjeni su prvi koraci ka pristupu pravu na školovanje za decu i mlade tražioce azila i migrante i njihovom uključivanju u školski sistem Republike Srbije.

Pravo na obrazovanje dece tražilaca azila, migranata i izbeglica jedno je od ljudskih prava, garantovano najvažnijim međunarodnim, regionalnim i domaćim instrumentima. U tom smislu, Konvencija o pravima deteta¹, između ostalog, propisuje da se pravo na obrazovanje, garantuje svakom detetu, bez ikakve diskriminacije i bez obzira na bilo kakve karakteristike ili status deteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja. Zakon o azilu i privremenoj zaštiti², usvojen u martu 2018. godine, pravo na obrazovanje u različitom obimu, priznaje tražiocima azila, osobama kojima je priznato pravo na azil, osobama kojima je odobrena privremena zaštita kao i osobama koje su ušle u program dobrovoljnog povratka. Kada je reč o suštini ovih odredbi, one ne predstavljaju novinu: pravo na obrazovanje široko je prepoznato i pozitivno regulisano u okviru različitih međunarodnih i nacionalnih propisa iz oblasti zaštite izbeglica i tražilaca azila. Prema Ustavu Republike Srbije³, pravo na obrazovanje garantovano je svakom, dok je Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja⁴ eksplicitnije

propisano da strani državljani i osobe bez državljanstva pravo na obrazovanje i vaspitanje ostvaruju prema istim uslovima i na način predviđen za građane Republike Srbije. Za decu strane državljanke i decu bez državljanstva koja ne poznaju jezik na kojem se izvodi nastava ili ne poznaju pojedine programske sadržaje koji su značajni za nastavak njihovog obrazovanja, škola organizuje učenje jezika, kao i dopunsku i pripremnu nastavu.

Prva iskustva upisivanja dece migranata i tražilaca azila u škole

U periodu od 2013. do 2015. godine obrazovanje dece migranta i tražilaca azila bilo je najčešće u formi neformalnog obrazovanja. Organizacije civilnog društva organizovale su obrazovne aktivnosti za decu i mlade migrante u centrima za smeštaj tražilaca azila. Neformalne obrazovne aktivnosti podrazumevale su učenje stranih jezika, različite kreativne, psiho-socijalne i psiho-edukativne radionice koje su omogućavale deci da steknu životne veštine i razviju sopstvene potencijale i ojačaju personalne mehanizme za suočavanje sa stresnim situacijama. Takođe, u istom periodu, poneke organizacije civilnog društva pružale su pomoć deci i njihovim roditeljima pri upisivanju u nekoliko osnovnih škola u Lajkovcu (Bogovađi), Banji Koviljači i Beogradu. U prvih šest meseci 2015. godine u osnovnu školu bilo je upisano 30-oro dece tražilaca azila i migranta.⁵ Ovo iskustvo važno je sa stanovišta omogućavanja pristupa pravima tražilaca azila, migranata i izbeglica. Međutim, škole nisu bile pripremljene da prilagode nastavu i nastavni materijal učenicima koji ne poznaju jezik nastave te je učinak po obrazovanje i socijalizaciju dece u školi bio minimalan a period pohađanja škole veoma kratak, uz izuzetak dece koja su bila smeštena u privatnim smeštajima i bila uključena u proces traženja azila i kasnije dodeljivanja izbegličke zaštite.

1 Zakon o ratifikaciji Konvencije UN o pravima deteta, „Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori“, br. 15/90 i „Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori“, br. 4/96 i 2/97.

2 „Službeni glasnik RS“, br. 24/18.

3 „Službeni glasnik RS“, br. 98/2006.

4 „Službeni glasnik RS“, br. 88/2017 i 27/2018 - dr. zakoni.

5 <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/Obrazovanje-ucenika-izbeglica-trazilaca-azila-u-Srbiji.pdf>

Aktuelna situacija

Tokom školske 2016/2017. godine pokrenute su inicijative sa ciljem da se sistemski reguliše uključivanje dece migranta u škole u Srbiji. Od septembra 2016. godine, UNICEF podržava uključivanje dece izbeglica i migranata u redovno školovanje kroz projekat koji su realizovali u partnerstvu sa organizacijom Centar za obrazovne politike, i u saradnji sa Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. U avgustu 2016. godine Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja uputilo je dopis školama i školskim upravama da se obezbedi ulazak u sistem obrazovanja i vaspitanja za svu decu iz osetljivih grupa, a posebno za decu migrante, tražioce azila i izbeglice.⁶ Do februara 2017. godine, deset škola sa teritorije Beograda i Lajkovca podržane su u vidu obuka, mentorske podrške i manjih donacija. Pored toga, održani su sastanci sa regionalnim školskim upravama sa ciljem da se otklone nedoumice o upisnim procedurama, potrebnoj dokumentaciji, kao i mehanizmima za nadgledanje i podršku. Takođe, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja oformilo je Radnu grupu za obezbeđivanje podrške u obrazovanju učenika izbeglica i tražilaca azila u institucijama sistema obrazovanja i vaspitanja. U radu Radne grupe učestvuje i Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije, kao i međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva. U maju 2017. godine ukupno je 101 dete u statusu tražioca azila ili u statusu migranta pohađalo škole u Beogradu (na opštinama Palilula, Voždovac, Zemun i Rakovica) i Lajkovcu.⁷

Pripremajući se za upis dece migranta u škole u 2017/2018. školskoj godini, Ministarstvo je donelo stručno uputstvo za uključivanje učenika izbeglica / tražilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja⁸, u maju 2017. godine. Takođe, na početku školske godine, uvedena je mentorska podrška školama kroz angažovanje spoljnih saradnika pri školskim upravama koje su nadležne za škole u koje su upi-

sani učenici migranti. Uputstvom se bliže uređuje način upisivanja učenika i način na koji im treba pomoći da se uključe u osnovni i srednji obrazovno-vaspiti proces. Uputstvom je predviđeno da se deca i mladi koja nemaju sa sobom dokaz o prethodno stečenom obrazovanju upisuju na osnovu prethodne provere znanja koju obavlja tim nadležne škole. Zahtev za upis podnosi roditelj, drugi zakonski zastupnik ili nadležna institucija (odnosno, najčešće Komesarijat za izbeglice i migracije RS), a škola ima rok od 5 dana da odgovori na zahtev i da informiše nadležnu školsku upravu o svom odgovoru. Školski Tim za prethodnu proveru znanja procenjuje koji razred bi trebalo dete da pohađa, a glavna i veoma bitna novina propisana Uputstvom je da Tim može biti dopunjen novim članovima, a posebno važno prevodiocem. Takođe, Stručni tim za inkluzivno obrazovanje škole bi trebalo da izradi Plan podrške škole uključivanju učenika izbeglice/ tražioca azila/migranta. Plan treba da sadrži program adaptacije i prevladavanja stresa; program intenzivnog učenja jezika sredine kroz redovnu nastavu, dopunsku nastavu (po programu za učenje Srpskog kao stranog jezika) i vannastavne aktivnosti; program individualizacije nastavnih aktivnosti kroz prilagođavanje rasporeda časova učeniku, odnosno određivanje koje će nastavne predmete prvo pohađati, pristupa učitelja i nastavnika u radu sa učenikom i prilagođavanje nastavnog materijala; program uključivanja učenika u školske vannastavne aktivnosti, po mogućstvu, uz vršnjačku podršku.⁹

Prilikom prve procene prikupljaju se podaci o prethodnom obrazovanju deteta, poznavanju stranih jezika i interesovanju deteta. Na osnovu procene stručna služba škole određuje razred u koji će biti upisano dete migrant odnosno tražilac azila, a nakon toga pravi se pedagoški profil i portfolio učenika koji sadrži napomene o realizaciji Plana podrške učeniku, postignućima učenika, njegovim interesovanjima, poznavanju jezika. Osoba koja dobro poznaje učenika može biti uključena u proces izrade Plana podrške. U praksi se pokazalo da je uključivanje predstavnika OCD-a koje sprovode neformalne obrazovne aktivnosti za decu tražioce azila i migrante bilo veoma svrsishodno za

⁶ Priručnik za škole u realizaciji stručnog uputstva za uključivanje učenika izbeglica / tražilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja, Ministarstvo prosvete, decembar 2017. godine, str 11

⁷ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/Obrazovanje-ucenika-izbeglica-trazilaca-azila-u-Srbiji.pdf>

⁸ <http://www.mpn.gov.rs/strucno-uputstvo-za-ukljucivanje-ucenika-izbeglicatrazilaca-azila-u-sistem-obrazovanja-i-vaspitanja/>

⁹ <http://www.mpn.gov.rs/strucno-uputstvo-za-ukljucivanje-ucenika-izbeglicatrazilaca-azila-u-sistem-obrazovanja-i-vaspitanja/>

uspešnu procenu prethodnog znanja dece i izradu Plana podrške, budući da su predstavnici OCD-a najčešće imali ostvarenu dobru komunikaciju i saradnju sa decom, poznajući iskustva dece, njihova interesovanja i znanja iz različitih oblasti. U slučaju da učenik napusti školu za vreme školske godine na osnovu portfolija pravi se izvod napisan na srpskom i engleskom koji se daje učeniku, odnosno njegovom roditelju ili staratelju. U praksi se najčešće izdavao izvod u vidu školskog izveštaja („School Report“) koji bi trebalo da posluži narednoj obrazovnoj ustanovi, u koju će se upisati učenik migrant, prilikom procene interesovanja i prethodnih postignuća učenika. Suštinski, radi se o dokumentu koji bi trebalo da zameni funkciju svedočanstva budući da nadležna škola ne može izdati svedočanstvo učeniku migrantu, čak i ukoliko bi se školovao tokom cele školske godine, jer učenik nije upisan u školsku matičnu knjigu, a niti su učenici migranti pitani i brođano ocenjeni iz svakog predmeta.

Na početku školske godine 2017/2018.¹⁰ upisano je 447-oro dece migranata u 37 osnovnih škola (pri školskim upravama Beograd, Valjevo, Novi Pazar, Kraljevo, Niš, Leskovac i Novi Sad), a za 83-oje dece koja su bila smeštena u prihvatno-tranzitnim centrima u Subotici, Somboru i Kikindi, organizovana je nastava u centrima. Nastavnici iz lokalnih osnovnih škola su držali nastavu u centrima. Istovremeno je 25-oro dece upisano u srednje škole. Međutim, zabeležena je i praksa upisa dece srednjoškolskog uzrasta u ustanove za obrazovanje odraslih. U školsku godinu 2018/2019. upisano je 348 dece migranta u osnovne škole u Srbiji, a povećao se obuhvat upisa dece migranta u srednje škole. Upisan je 71 učenik. U septembru 2018. godine Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja u saradnji sa Komesarijatom za izbeglice i migracije započeo je proces upisa dece uzrasta od 6 godina u programe predškolskog obrazovanja i vaspitanja u predškolskim ustanovama. U oktobru 2018. godine upisano je 40-oro dece u predškolske ustanove.¹¹

¹⁰ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/01/januar-2018.-Obrazovanje-ucenika-migranata-u-RS-1.pdf>

¹¹ Podaci koji se odnose na broj upisane dece u predškolske ustanove i osnovne i srednje škole saopštio je predstavnik Komesarijata za izbeglice i migracije na sastanku Radne grupe UNHCR-a za zaštitu izbeglica. Sastanak je organizovan 19. oktobra 2018. godine.

U sklopu dodatne podrške školama za uključivanje dece migranta u formalni obrazovni sistem, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja izdalo je „Priručnik za škole u realizaciji stručnog uputstva za uključivanje učenika izbeglica / tražilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja“ u decembru 2017. godine, u sklopu projekta „Podrška učenicima izbeglicima / migrantima na teritoriji Republike Srbije“ koji je sproveo Centar za obrazovne politike u partnerstvu sa UNICEF-om i Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Priručnik bi trebao da pomogne nastavnicima i stručnoj službi u otklanjanju nedoumica u vezi sa upisivanjem dece migranata u školu, odnosno sa sprovođenjem procene prethodnog znanja učenika, definisanja plana podrške učeniku, organizaciji redovne i dopunske nastave, stvaranju sigurnog i podsticajnog okruženja za učenike migrante, vođenju njihove školske i pedagoške dokumentacije. Takođe, priručnik sadrži primere na osnovu dosadašnje prakse školovanja dece migranata po kojima se mogu rukovoditi nastavnici i psihološko-pedagoška služba prilikom upisa i školovanja dece migranata. Dodatno, sastavni deo Priručnika je i publikacija „Od srpskog kao stranog jezika do srpskog kao jezika okruženja i obrazovanja: okvir programa jezičke podrške“ čiji je izdavač Filološki fakultet, Univerziteta u Beogradu, a čije štampanje su podržali UNICEF i Danski savet za izbeglice. Publikacija je namenjena nastavnicima srpskog jezika i književnosti kako bi metodološki efikasnije pristupili predavanju srpskog jezika učenicima migrantima s obzirom da je za njih srpski jezik strani jezik, odnosno tokom boravka u Srbiji, i jezik okruženja i obrazovanja, dok je domicilnoj deci srpski jezik maternji jezik.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, u saradnji sa Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u sklopu projekta „Nastavak podrške za povećanje i unapređenje kapaciteta za upravljanje migrantskom krizom u RS – MADAD 2“ koji finansira Evropska unija, omogućilo je dodatni instrument podrške školama u kojima se školuju deca migranti. Uspostavljena je shema podrške putem donacija za školske projekte kojima bi trebalo da se unapredi uključivanje dece migranata u školski sistem, odnosno odgovori na manjkavosti koje su uočene u prote-

klih godinu i po dana. Projektima bi trebalo da se poboljša učenje srpskog jezika za učenike migrante, organizuju dodatne vannastavne aktivnosti za domicilnu decu i decu migrante, sportske i (inter) kulturne aktivnosti, obezbedi hrana, odeća i obuća, ukoliko je potrebna, školski pribor i udžbenici za učenike migrante.

Postojeće prakse i iskustva školovanja dece migranata

Ovaj predlog mogućih aktivnosti koje bi škole trebalo da realizuju je dobrim delom reakcija na uočene izazove sa kojima su se nastavnici i školski menadžment, kao i roditelji domicilne dece i dece migranata, suočili prilikom upisa i školovanja dece migranata. Centar za interaktivnu pedagogiju sproveo je istraživanje "Sigurno i podržavajuće osnovnoškolsko okruženje za učenike izbeglice i tražioce azila", u okviru projekta "Inkluzija dece i roditelja u situaciji izbegništva i migracija – procena potreba i podrška roditeljima" koji su realizovali zajedno sa organizacijom *Save the Children*, sa ciljem da se detektuju glavni izazovi u školovanju dece migranata, ali i primeri dobre prakse. Na osnovu načaza istraživanja predložene su preporuke za poboljšanje školovanja dece migranata. Istraživanje je sprovedeno u Beogradu, u periodu od novembra 2017. do februara 2018. godine. Istraživanjem su obuhvaćeni nastavnici, direktori, stručni saradnici i pedagoški asistenti iz 5 osnovnih škola u kojima se školuju deca migranti, kao i predstavnici organizacija civilnog društva koje pružaju podršku deci migrantima tokom školovanja ili sprovode program neformalnog obrazovanja za decu migrante. Ispitanici u istraživanju bili su i roditelji domicilne dece i dece migranta, kao i domicilna deca i deca migranti.¹²

U sledećim pasusima prikazaću neke od glavnih izazova i primera dobre prakse u školovanju dece migranata koji su detektovani istraživanjem. Odlučnost škole da upiše decu migrante, i pravovremeno informisanje roditelja domicilne dece o (budućem) upisu đaka migranata, kao i uzajamne

posete nastavnika i roditelja dece migranata školi i centru za smeštaj tražilaca azila, i organizacija roditeljskih sastanaka predstavljaju primere dobre prakse za upis dece migranta. Takođe, uređivanje prostora škole na takav način da se jasno šalje poruka dobrodošlice, i na maternjem jeziku dece migranata, doprinosi stvaranju podržavajuće atmosfere u školi za školovanje dece migranata. Za uspešno uključivanje dece potrebno je da se ona pripreme za upis, za buduće školske aktivnosti, odnosno da su u prethodnom periodu bila uključena u obrazovne aktivnosti OCD-a koje su organizovane u centrima, a pre svega da su učila srpski jezik tokom različitih obrazovnih aktivnosti.¹³

Kada se radi o organizaciji nastave i učenja, komentar nastavnika, direktora i predstavnika stručnih službi bio je da im je bila potrebna dodatna podrška prilikom procene prethodnog znanja dece, njihovih interesovanja i kompetencija, kao i uputstvo oko ocenjivanja dece migranata, i evidentiranja ocena. U prethodnoj školskoj godini nastavnici i stručno osoblje su imali dileme da li je potrebno i svrsishodno da deca migranti pohađaju sve časove po rasporedu časova, kao i da im se zadaju domaći zadaci. U praksi, najčešće su đaci pohađali tri regularna časa, i to najčešće veština (muzičko, likovno, i fizičko vaspitanje), srpski jezik, matematika, informatika, a ređe časove biologije, fizike, geografije, a nakon toga bi imali zasebni čas srpskog jezika. Glavni problem u realizaciji nastave jeste da đaci migranti ne govore ili nedovoljno poznaju srpski jezik te im je teško da prate nastavu. Dodatno, većina nastavnika sprovodi frontalnu metodu nastave, predavačkog tipa, a znatno manje interaktivnog tipa sa ciljem da se svi đaci uključe u nastavu. Takođe, relativna većina nastavnika ne osmišljava zaseban nastavni materijal koji je prilagođen znanju dece migranata ili je na engleskom jeziku ili maternjem jeziku dece migranata. Nastavnici naglašavaju da im je priprema odgovarajućeg nastavnog materijala jedan od glavnih izazova sa kojima se suočavaju. Takođe, nastavnicima i stručnom osoblju je prioritet pri uključivanju dece migranata u škole da se deca socijalizuju a ne sticanje školskog znanja.¹⁴

¹² Više o metodologiji istraživanja u „Sigurno i podržavajuće osnovnoškolsko okruženje za učenike i učenice izbeglice i tražioce azila – sažetak izveštaja“, str. 4, *Save the Children*, 2018.

¹³ Isto, str. 6.

¹⁴ Isto, str. 7 i 8.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja je reagovalo, u partnerstvu sa međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva, i Komesarijatom za izbeglice i migracije RS, na uočene izazove u školovanju dece migranata, te su određeni nedostaci razrešeni ili se radi na pronalaženju odgovarajućih rešenja. Ipak, praksa i iskustvo škola nije uniformna te postoje i dalje različiti pristupi uključivanju i školovanju dece migranata u školama u gradovima u Srbiji. Od početka školske 2018/2019. godine, nastavnici su uključeni u više obuka koje sprovodi Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, u saradnji sa organizacijama civilnog društva, koje bi trebalo da rezultiraju boljom organizacijom nastave, odnosno prilagođavanjem nastavnog materijala potrebama i znanja đaka migranata i primenom metoda interaktivne nastave koja bi omogućila učešće svih đaka u nastavnom procesu. Takođe, na obukama nastavnici bi trebalo da saznaju više o kulturama đaka migranata i da steknu znanje za razvoj interkulturalnih kompetencija đaka. Što se tiče pohađanja nastave, uspostavljena je bolja saradnja između Komesarijata za izbeglice i migracije RS, OCD-a koje sprovode različite obrazovne aktivnosti u centrima za smeštaj tražilaca azila, i škola te učenici migranti najčešće pohađaju nastavu od prvog časa po rasporedu i u skladu sa rasporedom časova. Takođe, povećao se broj časova i predmeta koje pohađaju. Ovo je znatno doprinelo uspostavljanju sheme malih donacija školama od strane Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, čime je omogućeno školama da obezbede užinu, ali i školski pribor i udžbenike, za đake migrante¹⁵.

Pogled u (blisku) budućnost

Ipak, ostaje otvoreno pitanje na koji način bi trebalo (dugoročno) da se organizuje školovanje dece migranata kako bi obrazovanje imalo i edukativnu funkciju, odnosno vodilo ka sticanju znanja, veš-

tina i kompetencija dece, uporedo sa socijalizirajućom ulogom koju nesumnjivo škola već sada obavlja. Socijalizacija je veoma značajna i korisna po emotivni i društveni razvoj dece, ali pokazalo se da splašnjava motivacija dece za školovanjem nakon izvesnog vremena ukoliko pohađanje škole ne doprinosi sticanju novih znanja i veština. Deca se mogu osećati usamljenim i isključenim iako su u razredu sa svojim vršnjacima. Ovo je posebno važno kada se radi o deci koja već duže vreme borave u Srbiji i koja su drugu školsku godinu za redom uključena u škole. Od 318-oro¹⁶ dece koja trenutno pohađaju osnovne škole, njih 90-oro je pohađalo i prethodnu školsku godinu. Istovremeno, može se pretpostaviti da veoma mali broj njih razume srpski jezik u dovoljnoj meri da može pratiti u celosti nastavu u školi. Dodatno, deca nisu upisana u školske matične knjige i nisu ocenjena na odgovarajući način koji bi vodio ka prepoznavanju njihovih postignuća i izdavanju zvaničnih svedočanstava.¹⁷

Stiče se utisak da bi pristup inkluzije tj. uključivanja dece migranata u škole trebalo da se ojača na takav način da je (dugoročno) korisno i podsticajno za decu koja u sistemu ostaju. Postojeći pristup osmišljen je na pretpostavci da će deca migranti boraviti jedan kraći vremenski period u Srbiji. Međutim, okolnosti koje uslovljavaju migracijske tokove uticale su na duže zadržavanje migranata u Srbiji. Zato bi trebalo redefinisati pristup školovanja dece migranata u zavisnosti od dužine boravka. Postojeći sistem je odgovarajući za decu koja se kraće zadržavaju: škola ima pre svega socijalizirajuću ulogu, deca se druže sa vršnjacima, strukturisan im je dan primereno njihovom uzrastu, pohađaju predmete veština za koje je procenjeno da deca imaju prethodno znanje ili su odgovarajući za njihova interesovanja, i slično. Međutim, kod dece koja borave duže vreme u Srbiji, npr. više od 6 meseci, bez obzira na njihov pravni status, potrebno je staviti fokus na intenzivno učenje srpskog jezika kako bi deca mogla efektivno i nezavisno da

¹⁵ Međutim, potrebno je obratiti više pažnje da se obezbeđivanjem užine i školskog pribora ne stvori nepotrebna podela između đaka migranata i đaka žitelja gradova i (nakaradni) utisak da su prvi privilegovani u odnosu na druge. To bi vodilo ka pogoršanju odgovarajuće atmosfere u školi, i zajednici, za školovanje dece migranata. Jedan način da se onemogući stvaranje ovakve podele jeste da i učenici čiji roditelji ne mogu priuštiti užinu i školski pribor budu obuhvaćeni merom podrške.

¹⁶ Na osnovu informacija dobijenih od predstavnika Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije, decembar 2018.

¹⁷ Naravno, u ovom trenutku bi praksa zvaničnog ocenjivanja postignuća bila nepovoljna po učenike migrante, jer još uvek ne mogu redovno da prate nastavu i posledično da savladaju gradivo, s toga ne treba ni insistirati na tome u prvih nekoliko meseci školovanja.

prate nastavu sa ciljem da postepeno budu tretirana kao redovni đaci i kako bi im se znanje moglo i zvanično priznati.

Izvori:

1. **Ustav Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 98/2006)**
2. **Zakon o ratifikaciji Konvencije UN o pravima deteta, (Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 15/90 i Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 4/96 i 2/97)**
3. **Zakon o azilu i privremenoj zaštiti (Službeni glasnik RS, br. 24/2018)**
4. **Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (Službeni glasnik RS, br. 88/2017 i 27/2018 - dr. zakoni)**

Skraćenice:

UNICEF - Dečiji fond Ujedinjenih nacija

OCD – Organizacije civilnog društva

Literatura:

Obrazovanje učenika migranata u Republici Srbiji, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, decembar 2017.

Obrazovanje učenika izbeglica/tražilaca azila u Republici Srbiji, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, jun 2017.

Obrazovanje učenika izbeglica u Republici Srbiji, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, avgust 2017.

Obrazovanje učenika migranata u Republici Srbiji, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, novembar 2017.

Priručnik za škole u realizaciji stručnog uputstva za uključivanje učenika izbeglica / tražilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja, Ministarstvo prosvete, decembar 2017. Godine

Sručno uputstvo za uključivanje učenika izbeglica/tražilaca azila u sistem obrazovanja i vaspitanja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, maj 2017.

Sigurno i podržavajuće osnovnoškolsko okruženje za učenike i učenice izbeglice i tražioce azila, Save the Children, 2018.

O autoru

Rober Kozma je menadžer obrazovnog programa Grupe 484. Diplomirao je na Fakultetu političkih nauka, Univerziteta u Beogradu, i stekao je master diplomu političkih nauka na Departmanu političkih nauka na Srednje-evropskom univerzitetu u Budimpešti.

Imprint

Fondacija Fridrih Ebert | Kancelarija Beograd
Dositejeva /51/1 11000 Beograd

Odgovorna osoba:
Dr. Max Brändle | Direktor, Regionalna kancelarija za
Srbiju i Crnu Goru

Tel.: ++381 (11) 3283 271 | Fax: ++381 (11) 3283 285
www.fes-serbia.org

Narudžbina publikacija:
info@fes-serbia.org

Svaka dalja komercijalna upotreba sadržaja zabranjena je bez prethodne pismene saglasnosti fondacije Fridrih Ebert.